

SOBRE L'ÚS ACTUALITZAT DE LA CULTURA TRADICIONAL I POPULAR

Bienve Moya

Patrimoni de la Cultura Tradicional Popular seria tot aquell material històric i/o de la imaginació, en ús o ja en desús, però conservat en la memòria col·lectiva, de forma oral o escrita, i generalment de caràcter funcional; creat pels sectors socials no directament implicats en la direcció de la societat oficial (que si no sonés pedant potser caldria anomenar senzillament l'estat i les capes socials que el controlen).

Aquests materials poden pertànyer tant al domini del pensament: creences religioses, morals, ètiques, pseudo-científiques (màgiques) o científiques, lleis i costums d'ús i de tinença de la riquesa i el poder, prevencions i prejudicis, etc.; també al domini de les arts: plàstiques, escèniques, musicals: (teatre, dansa), narratives, etc.; com al camp de la creació i manufacturació d'objectes (oficis artesans) i també a la tecnologia que ho permet; així com els hàbits i costums d'oci i lleure d'aquest sector de la societat.

Per a una visió més aclaridora d'aquesta qüestió caldrà tenir en compte que en el moment actual sota l'epígraf -un pel confús- de Patrimoni de la Cultura Tradicional Popular s'acullen una enorme varietat de materials que contenen el record d'èpoques històriques (i presumiblement protohistòriques), pensaments i estadis de la humanitat molt diversificats i allunyats en el temps els uns dels altres.

Si pretenem llegir aquest ingent material en clau d'actualitat, per deduir-ne unes lliçons pràctiques aplicables al moment, hem de ser conscients que no podem fer-ho de forma automàtica. Ben al contrari, degut precisament a que recollim uns materials que han estat elaborats des de mil òptiques i proposicions diferents, no només ideològiques, sinó tecnològiques i funcionals, és evident que abans de poder-los convertir en eina de treball -si és aquest el nostre propòsit- caldrà estudiar-ho molt bé, i sempre comptant que ho fem servir com a fonament d'unes activitats actuals i per uns fins semblants als que deduïm que tenien aquells.

Evidentment aquesta translació i aplicació d'unes manifestacions *antigues* a unes necessitats *actuals*, seran més o menys susceptibles d'èxit en funció de la distància en el temps en què s'hagin donat aquelles i es donin aquestes, i també, sobretot, de l'espontaneïtat amb què s'acullin per part dels seus executors moderns.

Interferències entre cultura popular i cultura oficial

En el decurs del temps bona part dels elements continguts sota el concepte de Patrimoni de la cultura tradicional popular han estat aprofitats (reaprofitats)

Reembres, núm.10. Any 1996. Pàgs. 33-35.

per creadors de la cultura oficial (músics, literats, etc.), de reconegut prestigi dins les capes dirigents de la societat, sobretot en el camp de la plàstica, el teatre, la música, la literatura, etc., i també en el camp del pensament.

Paral·lelament, els usuaris de la cultura tradicional popular, també han aprofitat i reelaborat alguns elements de la dita cultura oficial, sovint donant-li perspectives originals i forces vegades una funcionalitat per a la qual potser no havien estat creats.

Un exemple tòpic d'aquest constant intercanvi s'ha donat moltes vegades en la música. És evident la inspiració popular de certes peces de composició acadèmica. I també és evident que algunes danses cortesanes medievals o renaixentistes van passar a formar part del folklore popular. Sense anar massa lluny, dos exemples d'aquest cas serien, el primer, la inspiració clarament popular d'algunes peces de Falla o de Casals, i el segon la sèrie de músiques que

acompanyen els Balls de Bastons o altres danses festives i d'exhibició, de clara ressonància cortesana: La Milana del Ball de Bastons de Vilanova, les danses dites Morisques, de Gerri de la Sal i altres llocs, etc. En totes les èpoques hi ha hagut elements d'un model cultural que han passat a l'altre, i encara, un cop assumit dins el nou model de cultura aquest element, ha estat tornat a reprendre pels agents del model d'on havia sorgit primer, en la creença que pertanyia a l'altre.

Aquesta situació ha fet molt sovint confondre, i també a vegades invertir molt de temps, a estudiosos encaparrats en voler posar una ratlla definida entre en quin model o altre caldria inscriure un esdeveniment o creació en concret. En realitat, però, aquesta ratlla no existeix, perquè com ja he dit, elements corresponents a un model cultural o altre, son usats per un o altre sector en funció del valor i prestigi que pugui arribar a tenir en una situació històrica concreta, una determinada activitat. És exemplar el cas, ben estudiat, de com costums i creences de la societat adulta, inclús concernents a l'àrea sagrada de la religió, d'una determinada època històrica, els trobem convertits en passatemps per la canalla en una època posterior, un cop perdut l'ús social que li donava prestigi; o, en el cas contrari, com motius i llegendes que avui anomenariem "tradicionals" les hem conegudes a través de narracions provinents de la cultura oficial: el Quixot, i altres narracions cultes, són fonts inesgotables d'informacions referides als costums populars.

Evidentment com més enrera anem en les diverses etapes històriques de l'home menys diferència trobarem entre ambdues cultures. Així mateix com més avança la complexitat de l'estat modern, més diferència hi ha entre ambdues formes o models culturals. En tot cas si que podríem assegurar que mentre la Cultura popular continua tendint a la simplificació de les formes que li és característica, la cultura oficial tendeix a la complexitat de formes en tots els camps.